

Conferència: Lluita contra la crisi i nou model econòmic

Joan Majó – Enginyer i Exministre d'Indústria

X Convenció de CpC. Sta. Coloma de Gramenet, 29 de novembre 2009

Jo havia assistit a alguna de las convencions de CpC però a poques, algunes de les primeres però ara la veritat és que feia bastants anys que no hi havia estat. Estic molt content de poder intentar aportar algun element al contingut d'aquesta convenció.

No us estranyarà gens si us dic que en aquest últim temps, setmanes o mesos, em faig un tip de fer xerrades, diguem que amb el mateix títol o més o menys amb el mateix títol. I per tant el guió fonamental del que vull dir me'l sé molt bé, i alguns també ja se'l saben perquè me l'han escoltat més d'una vegada. Però el meu esforç cada vegada és adaptar el guió a dues coses: una de tipus logístic (al temps que tens, el format, la magnitud de l'auditori, etc). I en segon lloc, al tipus de persones que t'estan escoltant. I per tant jo he fet la suposició (la declaro d'entrada perquè qualsevol error en la suposició pot suposar un error en el contingut), que el que més podia interessar avui eren elements clarificadors, és a dir una sèrie d'explicacions senzilles de coses que s'estan explicant o s'han explicat molt complicadament, i en segon lloc derivacions sobre què hem de fer, mirant cap al futur.

“... només cal haver entès una mica el que ens està passant per saber que el que hem de fer nosaltres no té res a veure amb el que van fer els altres.”

Començo amb algunes píndoles concretes. Fa unes setmanes sentíem i llegia en algun diari: *“la durada de la crisi espanyola serà més llarga que d'altres”*, i llegia en un altre lloc com una gran notícia de primera plana: “L’FMI diu que Espanya tardarà molt més a sortir de la crisi que els altres”. I jo pensava que, a part de ser una veritat com un temple, el que no és, és una notícia de portada, perquè és el més evident que hi ha; només cal haver entès una mica el que ens està passant per saber que el que hem de fer nosaltres no té res a veure amb el que van fer els altres. L’altre dia vaig sentir a la ràdio al propi President del Govern que deia: *“sí, tardarem més a sortir de la crisi, però és que també vam trigar molt més a entrar-hi”*, per fer entendre que no és que la nostra crisi durés més si no que estava endarrerida tota ella. Aquesta imatge no és real. El que sí és cert es que vam trigar molt més que els altres és a fer el diagnòstic, i per tant des d'un punt de vista d'actuació sobre la crisi sí que estem endarrerits. Deixeu-me començar amb tres o quatre afirmacions negatives:

“La crisi financera internacional va ser importantíssima, s'està més o menys arreglant, i va ser tan important que va significar l'esfondrament de tot el sistema”.

La primera: ja m'ha fet gràcia perquè la presentadora ha dit sense adonar-se'n: *“aquesta crisi financera”*. A veure: això nostre no és una crisi financera. I quan vaig escriure el llibre “No m'ho crec”, la paraula no m'ho crec anava sobretot dirigida a això perquè en aquell moment era una crisi financera, no, no és veritat. La crisi financera internacional va ser importantíssima, s'està més o menys arreglant, i va ser tan important que va significar l'esfondrament de tot el sistema. L'any abans, el 2006, si agafes la revista “Forbes” (l'icona del capitalisme), i sumes el valor dels fons propis de tots el bancs de l'OCDE junts, els seus fons propis pugen a 4,5 bilions de dòlars. En aquell moment, quan vaig escriure el llibre ara fa 6 mesos, els governs americà, anglès, japonès,

francès, etc. ja havien donat als bancs per reposar capital 3,7 bilions de dòlars. El 80% dels seus fons propis i ara estan arribant als 5 bilions de dòlars en aquest moment. Què vol dir? Que no hi havia res!! Que era tot fum, que tots els fons propis que tenien, tot el que tenien en els actius, que després es van dir “actius tòxics”, era tan sobrevalorat que no valien res, perquè

van haver de posar 5 bilions de dòlars, i encara no han acabat. En canvi als bancs espanyols el Govern no els va donar mai ni un euro. Per què? Perquè la situació financera espanyola era molt diferent de la situació financera internacional. El president del Govern va dir moltes vagades *“el sistema financiero español es mucho más sano”*, sí senyor, tenia tota la raó. Per què? Perquè tots sabem això que la crisi financera va sortir a Wall Street i a la City (entenent amb aquestes paraules el sistema financer nord-americà i anglès) sobretot com a conseqüència de tota una sèrie de maniobres de tipus financer, que van crear aquests *“actius tòxics”* o ficticis, digueu-li com vulgueu, que els van anar venent a tots els bancs del món i els van intoxicar a tots.

Però als bancs espanyols i caixes no, no varen comprar actius a l'exterior. En primer lloc perquè el Banc d'Espanya no els deixava, ja és una raó potent. Però sobretot perquè durant els 5 anys anteriors a la crisi, la situació del sistema financer espanyol era que per manca d'estalvi intern no tenien dipòsits i en canvi hi havia una necessitat de crèdit impressionant: de les empreses, de les famílies, dels constructors, de les immobiliàries, etc. L'única manera que tenien els bancs i caixes espanyoles de poder anar donant crèdits era anant a buscar diners a l'exterior. I per tant, fent crèdits amb els bancs a l'exterior. Per tant no estaven per comprar coses, el que necessitaven era portar diners i no van comprar títols, ni sans ni tòxics.

“... l'aixeta del diner que venia de fora es va tallar. I els bancs i las caixes espanyoles no tenien les seves balances tocades, el que tenien és “0” a caixa; no tenien diners, no podien donar crèdits”.

Quan la crisi financera internacional va fer petar el sistema financer, l'aixeta del diner que venia de fora es va tallar. I els bancs i las caixes espanyoles, que no tenien els seus seves balanços tocats, el que tenien és “0” a caixa; no tenien diners, no podien donar crèdits. Anaven a Alemanya, anaven a Anglaterra i la resposta era *“no, no, no, ja no hi ha més crèdit i a més aquell crèdit que venç d'aquí a tres mesos l'has de tornar perquè no el renovarem”*. Amb la qual cosa el que es va crear a Espanya no va ser una crisi financera, si no un problema de liquiditat, de manca de tresoreria de les institucions financeres, problema que va enfonsar l'economia.

“... el que es va crear a Espanya no va ser una crisi financera, és un problema de liquiditat, de manca de tresoreria de les institucions financeres que va enfonsar l'economia”.

I el Govern l'únic que va fer en aquell moment ben fet, va ser ajudar els bancs i les caixes, però no recapitalitzant-los. Com? Donant-los tresoreria, comprant-los actius, actius més o menys sans, aquelles subhastes que hi va haver al novembre / desembre del 2008 van ser fonamentalment això. El Govern ho va fer perquè els bancs tinguessin diners per donar crèdits a les empreses i seguir donant crèdits. Els bancs quan les van rebre el que van fer va ser en bona part fer-los servir per retornar els crèdits a l'exterior, motiu pel qual les empreses no ho van notar, i aquí hi va haver aquella gran agitació pública per part dels empresaris, que deien: “escolta, tot això que han fet no ha servit per res”.

Dic això perquè tot el que sigui un tractament de la crisi espanyola como una crisi financera era i és un diagnòstic equivocat, o en el millor dels casos incomplet..

Ja sabeu vosaltres que quan anem al metge el més important és que sàpiga què teniu perquè si el metge et diu que no sap el que tens, surts deprimat. Si el metge diu què tens ja és molt més fàcil el tractament i saber el que has fer. Aquí vam estar 6 mesos parlant de crisi financera que a més ens permetia anar pensant i dir que el que ens passava era el mateix que als altres països, i la nostra no era una crisi financera. Què era, doncs? Torno a allò que he dit al

començament. Nosaltres hem estat durant 5 o 6 anys (del 2000 al 2006), creixent gairebé un 4% anual del PIB, quan els països grans europeus creixien entre un 1 i 2 % i la UE en el seu conjunt, menys d'un 2%. Nosaltres creixíem el doble i érem la "gran alegria". Però resulta que estàvem creixent en una direcció equivocada i amb uns instruments equivocats i per tant ara hem de dir ben clar que era un creixement maligne. Torno als metges. Una cosa és créixer, però el creixement no és sinònim sempre d'una cosa bona. Quan un dels néts meus creix estic molt content, però quan a un li creix un càncer no, i també és "creixement".

"... hem estat 5 o 6 anys fent créixer el PIB a un 4% en base a què una part del PIB (el de la construcció immobiliària), creixés a una velocitat absolutament increïble i innecessària".

Nosaltres hem estat 5 o 6 anys fent créixer el PIB a un 4% en base a què una part del PIB (el de la construcció immobiliària), creixés a una velocitat absolutament increïble i innecessària. En l'economia alemanya la construcció immobiliària representa al voltant del 4,5% o el 5% del PIB. Jo ja accepto que a Espanya pugui ser una mica més, entre altres coses per hi ha bastants alemanys que compren cases a Espanya i no hi ha cap espanyol que compri cases a Alemanya. Per tant una part del sector "exporta", en el sentit que ve a comprar habitatges diner de fora. Però nosaltres, ells anys 2006 i 2007 vam arribar a tenir el 18% del PIB en el sector immobiliari. Les necessitats demogràfiques de nous habitatges a Espanya se situen al voltant de 350.000 a l'any. Nosaltres durant 4 anys vam construir 800.000 habitatges a l'any, cada any.

I això com és que va passar? Va passar perquè es construïa molt.

I per què es construïa tant? Perquè es venien les cases.

I per què es venien? Perquè es necessitaven? No. La meitat sí; l'altra meitat, no.

Com és que si no es necessitaven es venien? Bé, anem a l'escena que hem viscut molts, fins i tots en el nostre entorn. Si a una persona li diuen: Escolta mira, vols comprar un pis? Si el vols, primer te'l taxarem per sobre del que val i et donarem una hipoteca per el 100% de la taxació (amb la qual cosa a l'hora de fer la hipoteca l'entrada a pagar anava en el valor de la hipoteca). A més, en molts casos valor de la hipoteca representava el 110% del preu, i així la gent es deia: home, a més d'un pis em puc comprar un cotxe. A més, com que els interessos en aquell moment eren tan baixos, es triava un interès variable (interès del moment) molt baix en aquell moment. I a més en alguns casos amb anys de carència. És clar, una persona, necessiti o no necessiti un pis, davant d'aquesta situació, diu: home és que ets tonto si no te'l compres. Al final què et pot passar? que d'aquí a tres anys t'adonis que no pots pagar la hipoteca i tal. D'acord, m'ho vendré. I com que cada any puja de preu, a sobre he fet un negoci. Be, això tan simple s'ha repetit alguns milions de vegades durant els anys de la bombolla. Fins on va durar? Fins al moment en què les entitats financeres es van quedar sense diners. Per tant es van acabar les hipoteques, es van acabar les vendes, es va acabar tot.

" Una demanda especulativa que es va enfonsar, que va crear una situació de depressió absoluta en el mercat immobiliari, que va deixar 1.200.000 habitatges acabats o a punt d'acabar sense compradors".

Aquesta suma de milions de situacions com la que acabo de descriure d'una manera tan anecdòtica, en alguns casos a més es va multiplicar. Perquè hi havia qui ho feia no individualment, si no grups econòmics i això és purament i simplement una demanda

especulativa. Una demanda especulativa que es va enfonsar, que va crear una situació de depressió absoluta en el mercat immobiliari, que va deixar 1.200.000 habitatges acabats o a punt d'acabar sense compradors i **que va repercutir en tot el conjunt de l'economia directament i indirectament.**

- **Directament**, perquè el propi sector va començar a crear atur, a crear atur, a crear atur per que les empreses van deixar de construir. Fixeu-vos: 1.200.000 habitatges acabats i sense comprador, vol dir tenir en el magatzem l'estoc de 4 anys. Una empresa industrial que té en el magatzem l'estoc pensa vendre'ls en 4 anys el primer que fa és tallar la producció i fer un ERO. Això és el que en conjunt ha fet el sector immobiliari.
- **Indirectament**, evidentment això va generar un problema d'ambient de depressió. Si a més els bancs no tenien diners i com que el que els havia donat el govern a canvi d'actius, els van fer servir per una altra cosa, les empreses es van trobar sense crèdit, també van tancar moltes empreses que no tenien res a veure amb la construcció, la gent se va començar a adonar que creixia el nombre de aturats i que potser li tocava ell.

Aquells que estaven vivint per sobre de les seves veritables possibilitats perquè sabien que tenien un raconet, que era el valor d'un pis que havien comprat que cada dia pujava de preu, ara ja sabien que no, que era al revés: cada dia baixava de preu i per tant va haver-hi una depressió del consum extraordinària.

El més greu de tot això és que aquesta situació en 16 mesos va crear 1.500.000 aturats. I en els tres següents, mig milió més. I vam passar a nivell espanyol de 2 milions a 4 milions dels quals, evidentment, no tots eren aturats del sector de la construcció però molt més de la meitat sí que ho eren. Altres venien de la botiga de roba que va haver de tancar perquè la gent no comprava, del restaurant que va haver d'acomiar cambrers perquè la gent hi anava menys a dinar, però la part més important era la gent del sector de la construcció.

“... van tancar moltes empreses que no tenien res a veure amb la construcció, la gent se va començar a adonar que creixia el nombre de aturats i que potser li tocava ell”.

Si el diagnòstic és més o menys aquest (simplificant), dius: quina és la política que hem de seguir? Seguim fent la comparació: un país com Alemanya que també va tenir la seva crisi financera i econòmica. Financera perquè a ells els va passar que els seus bancs es van enfonsar, i econòmica perquè, com a conseqüència de la manca de liquiditat, es va paraitzar l'economia i van començar a baixar.

“El més greu de tot això és que aquesta situació en 16 mesos va crear 1.500.000 aturats. I en els tres següents, mig milió més”.

Alemanya era un país que havia crescut no malignament, sinó normalment entre un 1% i un 1,5% durant els últims 5 o 6 anys, i que tot plegat va passar a decreixer, va entrar en recessió i ràpidament es va donar un diagnòstic que recomanava que es s'apliquessin les mesures clàssiques de reactivació. Per tant, el govern alemany quins deures tenia? Arreglar el sector financer i reactivar l'economia. Arreglar el sector financer, sarcàsticament, és el més senzill que hi ha: és posar-hi diners, res més, després ja discutirem qui pagarà aquests diners, de moment són diners públics. De moment, per la porta de darrera, hem resolt aquell dilema de si la banca ha de ser pública o privada. L'han

nacionalitzat pràcticament tota, la banca a Europa; més de la meitat dels bancs alemanys i anglesos estan ara dominats per capital públic i no hi ha massa discussions des del punt de vista ideològic, no? Però insisteixo: arreglar la situació financera és tan senzill com veure quants diners falten per tornar a recapitalitzar els bancs.

I segon, s'han d'aplicar adaptades al moment actual les mesures de reactivació que ja va predicar Keynes en el seu moment. De manera que un país com Alemanya per sortir va anar pujant, va començar a baixar, va tenir una depressió del PIB, va tenir un augment de l'atur, i ara, amb mesures reactivadores d'estímul de la demanda, inversions públiques i tot el que sigui, recupera l'activitat i tornarà a créixer. I per tant s'haurà recuperat.

La situació espanyola és igual? No. És fonamentalment diferent. Ho explico sempre amb l'exemple d'aquell amic meu que va anar al metge i li va dir: *“Escolti, miri, jo tinc la grip i el meu veí també té la grip, i tots dos fa tres setmanes que prenem pastilles. Ell ja corre pel carrer i jo encara estic fotut. Què passa amb mi a la grip? Per què a ell li ha fet efecte la medicació?”* El metge se'l mira i li diu: *“El seu veí s'ha curat perquè té la grip, però vostè té una apendicitis de cavall. I per tant vagi prenent pastilles”*. Doncs una mica en el fons és exactament el que ens passa. Nosaltres no hem d'arreglar el sistema financer, encara, també ho haurem de fer, després en parlaré. Hem començat a intentar reactivar, d'acord, però el pitjor que ens podria passar és aplicar una política que fes que d'aquí a tres anys tornéssim a estar allà on érem. És a dir que aquell milió i mig de persones que estaven posant totxos fent vivendes tornessin a estar posant totxos fent vivendes

Per tant, no valen les polítiques reactivadores, que també es necessiten, **és imprescindible una política reconversora**. Ja sé que un és esclau de la seva història i a mi em va tocar la reconversió industrial. Què vol dir amb això? **Nosaltres no sortirem de veritat de la crisi fins que no inventem un milió i mig de llocs de treball nous**. Que no existien abans, que no existien el 2006. I fins que no els inventem, els dotem, els fem aparèixer i col·loquem a persones per fer-ho no haurem resolt el nostre problema de crisi.

Durarà més la crisi espanyola? ¡I tant! No té res a veure fer una reactivació amb fer una reconversió. Hi ha una feinada. Per tant, ni sorpreses perquè hagi de durar més, ni desànim perquè els altres se'n surtin i nosaltres no ens en sortim, perquè és el més natural del món. I evidència que també ens en sortirem sempre que sapiguem què hem de fer i ho comencem a fer. És maco i a mi em sona molt bé la música quan es parla d'un “nou model de desenvolupament”, del “desenvolupament sostenible”, almenys això ja ho comencem a veure, no? Ara ve, què vol dir això?

Una constatació: entre Espanya i Catalunya no hi ha grans diferències. Sí que es cert que en alguns aspectes tenim unes potencialitats que ens poden permetre anar una mica per davant. I també és cert que Catalunya no és el lloc on ha estat més greu la repercussió de l'explosió de la bombolla, però tampoc no és dels llocs on ha estat menys greu. Amb això no ens podem fer cap tipus d'esperances: *“Nosaltres ens en sortirem molt millor”*. No és pas segur.. Pot ser que ho sapiguem fer una mica millor, cosa que no és impossible.

Què em de fer? Primer: detectar on durant els propers anys es pot crear nova demanda. Perquè és clar, el que no es pot tornar a fer és créixer amb una demanda fictícia; amb una demanda estimulada ficticiament. No he dit una cosa que m'interessa molt dir: jo sóc un fort defensor de la política econòmica de Pedro Solbes, ha estat una política de molt de rigor, va ser una política que va permetre tenir unes finances de l'Estat que sort d'això hem pogut fer moltes de les coses que hem fet. **Però és una política que va cometre dos errors: un sectorial i un altre global.**

“... però el pitjor que ens podria passar és aplicar una política que fes que d'aquí a tres anys tornéssim a estar allà on érem. És a dir que aquell milió i mig de persones que estaven posant totxos fent vivendes tornessin a estar posant totxos fent vivendes”

El sectorial quin és? mantenir la desgravació fiscal a la compra d'habitatges quan us acabo d'explicar tot això. Perquè aquell que es mirava el paper de la hipoteca podia dir: "... a més de tots els avantatges, una part del que pagui ho desgravaré". Per mi és un element incomprensible no haver eliminat la desgravació fiscal. S'havia d'haver tret al 2003, com molt tard.

I un altre error que ja no és sectorial. És el fet que amb la quantitat de diners que teníem en aquells moments en el sector públic, no haguéssim fet algunes de les coses que hem de fer ara quan ja no els tenim. Jo crec que els canvis estructurals que són costosos és molt més fàcil de fer-los quan tens uns comptes de l'Estat que t'ho permeten.

Per tant, primera cosa que hem de fer: **detectar d'on pot sortir demanda**. Això ara seria una conferència i per tant no ho faig, jo en el moment que vaig escriure el llibre "No m'ho crec", posava en evidència 4 sectors, que cito ràpidament:

1. El primer i sense cap dubte és el de les **tecnologies de la informació i la comunicació**, les tecnologies relacionades amb els mitjans audiovisuals. Tot aquest sector en el que lògicament estem ja amb una demanda bastant gran, però que ha de créixer molt més durant els propers anys. Perquè encara estem molt lluny de les mitjanes europees en quant a penetració de moltes d'aquestes tecnologies.
2. El segon, que des del punt de vista industrial és el que jo li dono més importància. Aquests pròxims anys hem de fer una **radical reconversió energètica**. Que no vol dir substitució de fonts d'energia. La reconversió energètica no és posar molins de vent i gastar una mica menys de petroli o substituir el petroli pel bio fuel. No és un problema de fonts alternatives d'energia, sinó que és un problema de consum d'energia. És absolutament insostenible un model econòmic i social que demani, com està demanant ara, un consum per càpita de 160.000 kilocalories al dia, que és el que ens estem gastant a Europa. Als segles XVII i XVIII gastàvem 12.000 kilocalories al dia, i ara ens n'estem gastant 160.000. És clar que ara vivim millor! Cada vegada que anem a Nova York, si l'avió està ple, l'energia que està gastant cadascun dels passatgers és el que un europeu del segle XVII es menjava durant tota la seva vida. Això és si l'avió va ple, si l'avió va buit, és el doble !!!

“És absolutament insostenible un model econòmic i social que demani, com està demanant ara, un consum per càpita de 160.000 kilocalories al dia, que és el que ens estem gastant a Europa”.

No podem mantenir un sistema econòmic, un sistema social, un sistema tecnològic amb aquesta relació consum energètic / PIB per càpita. No podem. Per tant hem de fer un estalvi brutal d'energia. I quan plantejges això la gent respon: *llavors què vols dir: Que haurem de ser més austers? Passar més fred? No podem anar mai en cotxe?* No, no. Sí, en part, segurament, però el problema és gairebé tècnic. Podríem viure exactament igual amb el mateix nivell de benestar però consumint 80.000 kilocalories en lloc de 160.000. A base de què? D'augmentar l'eficiència de tots aquests processos, usos i fins i tot convencionalismes socials que demanen energia. **Una de les més immediates i més ben relacionades amb el problema de la crisi és el de l'eficiència del nostres habitatges, edificis i oficines**, que són d'una ineficiència energètica brutal! Poso un exemple, per anar de pressa: No pot ser que en un país com el nostre, ple de dies de sol, les teulades siguin de teules. La teula és un element que per la seva naturalesa i per la seva forma deixa passar els infrarojos. Per tant, tots els infrarojos que vénen junts amb la llum del sol, tots entren a dins de casa. I és clar,

engeguem l'aire condicionat per refrigerar la casa. Si el material de la teulada fos com a mínim un material que reflectís els infrarojos, impediria que s'escalfés la casa, però si a més de reflectir els infrarojos, se'ls quedés i els convertís en energia útil, aniria a la nevera, al microones, i a tots els electrodomèstics de la casa i a la llum, no?

És una tasca a fer de reconversió energètica de tot el nostre entorn impressionant. I això té, a més, el gran avantatge que moltes de les persones que han quedat a l'atur són del sector de la construcció i per tant s'hi poden adaptar molt més fàcilment: en lloc de passar-se la vida construint habitatges nous, poden posar-se a refer-los, renovar-los, rehabilitar-los.

“... moltes de les persones que han quedat a l'atur són del sector de la construcció i per tant s'hi poden adaptar molt més fàcilment: en lloc de passar-se la vida construint vivendes, poden posar-se a refer-les, renovar-les, rehabilitar-les”.

Aquí hi ha una demanda impressionant que pot sortir, no? Això només té ara un problema o tindrà un problema pels poders públics: Aquesta demanda no apareixerà amb prou força espontàniament. Per què? Perquè si calculo que pago cada mes a Fecsa 35 euros, i a Gas Natural uns altres 40 o 50 euros. Per tant, pago d'energia a casa (electricitat i gas) uns 100 euros al mes, 100 euros per dotze són 1200 euros a l'any. Però per a totes aquestes reformes, em fan un pressupost de... puf !!!, tardaré 40 anys a amortitzar-lo. Perquè a més no reduiré a “0” la factura, els 100 euros els reduiré una tercera part amb molta sort, o a la meitat. Per tant, des d'un punt de vista estrictament de càlcul racional, no em surt a compte. Així doncs, aquesta demanda real s'haurà d'estimular. Ja sabeu tots que els estímuls sempre tenen una doble cara, la pastanaga i el pal. La pastanaga, segurament estímuls fiscals. El pal, que és un altre dels errors que jo crec s'han comès en aquests últims anys, és mantenir artificialment baixes les tarifes de l'energia. No pot ser. No pot ser que per una política, hem de dir d'alguna manera mal entesa o populista, esteiguem mantenint baixes unes tarifes que haurien de ser molt, molt més altes, tant la de l'electricitat, com la del gas, com la de les gasolines.

3. I el tercer sector que va molt lligat amb aquell, però que és molt específic, que a nivell català i a nivell espanyol ens hi juguem molt, és **la reconversió del sector de l'automòbil**. El sector de l'automòbil de moment aquests últims dos anys l'hem *aprimparat*, hem impedit que s'enfonsi. Però per les mateixes raons que els deia fa un moment, el sector de l'automòbil d'aquí a 10 anys, o dit d'una altra manera: “l'automòbil” d'aquí a 10 anys no s'hauria d'assemblar gens a l'automòbil que tenim ara. Per què? Perquè en termes d'eficiència encara és molt pitjor que els habitatges. Jo he calculat moltes vegades que l'energia útil que s'aprofita en el rodament del cotxe, en el moment que vas per la carretera, és menys del 15% de l'energia que hi havia en el petroli que estem consumint en aquest moment quan estava dins del pou de petroli. Què vol dir? Que el 85% de l'energia potencial del petroli l'hem perdut. És a dir, que els cotxes d'aquí a 10 anys no poden seguir tenint motors a explosió, o com a mínim els motors d'explosió que van inventar els meus antecessors enginyers del segle XIX. No, no pot ser. I per tant s'ha de canviar el motor d'explosió, i per tant s'ha de canviar el combustible. Els cotxes no poden seguir tenint els sostres que tenen ara, han d'aprofitar bona part de l'energia que els cau a sobre per fer-la útil dins del cotxe. Els cotxes no poden estar basats en el principi que estan basats avui, que és que per tenir seguretat el que necessiten és rigidesa i per tenir rigidesa el que necessiten és molt de ferro. És clar, quan tu vas en cotxe i puges una muntanya, jo ho penso sempre -és d'aquelles coses que tinc com una obsessió-: jo peso 70 quilos, cada vegada que pujo

a Montjuïc amb el meu cotxe, pujo amb una tona i mitja de coses, que és vint vegades el meu pes. No cal fer gaires números per saber quina és l'eficiència del consum energètic.

Per tant: sostres que absorbeixin l'energia i que la dediquin al propi cotxe, motor d'explosió nou, utilització de nous materials amb un coeficient de rigidesa respecte al pes molt superior. I per tant insisteixo: totes aquestes coses que estic dient són les que em permeten dir que podríem molt més que doblar molts d'aquests coeficients. Per tant, podríem, és un càlcul molt d'estar per casa, estic segur que amb 80.000 kilocalories al dia podríem viure exactament igual que com vivim ara.

4. I el quart sector que jo citava al llibre és l'enorme increment de feina que representarà **l'atenció directa a les persones**. Tots els serveis d'atenció directe a les persones. Que no vol dir serveis socials, eh? També, però jo crec que per sobre del problema dels serveis socials, el que hi ha sobretot és una gran deslocalització d'activitats de la família al mercat. Però el mercat, el mercat de veritat, és a dir serveis pagats. És cert que en alguns casos seran socials perquè atendran persones que els necessitin i no tenen la capacitat adquisitiva per a pagar-se. Però també en aquests cas seran pagats, no per els usuaris si no per les Administracions. Aquí hi haurà un increment enorme de mà d'obra. Insisteixo, jo veig claríssim que, si se sap fer, hi ha demanda per cobrir, en pocs anys, aquest milió i mig de llocs de treball.

“... “l'automòbil” d'aquí a 10 anys no s'hauria d'assemblar gens a l'automòbil que tenim ara. Per què? Perquè en termes d'eficiència energètica encara és molt pitjor que els habitatges”.

Què hem d'assegurar? Primer, que es faci bé el diagnòstic. Segon, que es creïn les condicions de l'entorn que permetin que aquesta demanda potencial provoqui iniciatives d'oferta potencial. És a dir, tot això no és el Govern qui ho ha de fer. El Govern ho pot orientar, ho pot dirigir, i el Govern ha de fer dues coses: d'una banda, en els casos on es necessitin estímuls, donar-los. I de l'altra, en els altres casos assegurar tota una sèrie d'elements d'entorn que ho facin possible.

No n'hi ha prou amb què hi hagi demanda, no n'hi ha prou amb què hi hagi creació de llocs de treball per atendre aquesta demanda. Hi ha d'haver persones que estiguin en condicions d'ocupar aquests llocs de treball. I com que aquesta reconversió no és una reactivació, vol dir que les persones que ocuparan aquests llocs de treball abans no feien això, i per tant hi ha una tasca paral·lela de reciclatge de persones, que si no se sincronitza anirà molt malament. Reciclatge de persones en un triple sentit, amb un triple objectiu.

- a. El més senzill, **reciclatge de coneixements**, evidentment la gent ha de saber el que ha de fer.
- b. Un altre que és tant o més important que els coneixements, **reciclatge d'habilitats**. Ara parlariem tres hores de la formació professional, del desastre que significa que això no sigui en aquest moment la prioritat absoluta de totes aquestes polítiques.
- c. I un tercer que sí que l'hauria d'explicar una miqueta, **reciclatge d'aptituds**. M'explico: la gran majoria d'aquestes persones que estan fent una cosa i que d'aquí a alguns anys en faran una altra, tant si ara estan aturats com si no estan aturats, d'aquí a un temps faran no només una altra cosa, sinó que la faran d'una manera diferent. És a dir que no

només canviarà el contingut del treball, sinó que canviarà la forma del treball. Per una raó simple: perquè la forma actual del treball encara està anclada en les exigències de la societat industrial. I ara que la societat industrial, des del punt de vista de l'ocupació, ja no passarà gaire del 20% de la població activa, no té cap sentit mantenir el sistema d'ordenació del mercat de treball fruit de les exigències de la societat industrial.

Quines són aquestes exigències? Per dir-ho d'una manera molt simple, per fer un producte, aquest vas o aquesta ampolla, en una fàbrica les persones que treballen fent això és imprescindible que estiguin totes al mateix lloc durant les mateixes hores. Si no, la fàbrica no funciona.

“... la forma actual del treball encara està anclada en les exigències de la societat industrial”.

Fixeu-vos en aquesta “tonteria”, les conseqüències que té en tot el desenvolupament de la nostra societat. Treball comença a significar un *lloc de treball*. La gent no diu que té “feina”, la gent comença dient que té “un puesto de trabajo”. Hi ha un lloc per treballar i un lloc per viure, que és diferent. I el desenvolupament de la indústria va fer aquesta separació cada vegada més gran perquè cada vegada era més molesta la convivència entre una cosa i l'altra. Això ha generat un “esport” nou que és el desplaçament cap al lloc de treball. Que no només és un problema de proximitat o llunyania, sinó que a més cal moure's tots a la mateixa hora, perquè s'ha de coincidir en l'horari. És clar: tots festa els dissabtes i diumenges i treball tota la resta de la setmana, i tots vacances a l'agost, perquè pugui “tancar la cadena de producció”. Això en una societat industrial en la qual el 60% o el 70% de la mà d'obra estava en ocupacions industrials tenia sentit. Però avui això s'està reduint al voltant del 20%. ¿Per què aquest concepte segueix essent la base de tota la regulació del treball?

Una altra cosa una mica més subtil, més profunda: la fàbrica és una concentració extraordinària de capital físic. Fet que vol dir una concentració extraordinària de capital financer. Cosa que fa que per una banda hi hagi el capital i per una altra el treball. Ja sé que això és pur marxisme, però jo que no ho estat mai, considero que moltes coses segueixen essent vàlides del marxisme. Des d'un punt de vista personal, hi ha d'una banda el capital (la concentració del capital), i de l'altra els treballadors que l'únic que aporten és la seva força de treball: el proletariat. Hi ha les cooperatives, d'acord, que una mica s'ha tallat totalment com ho explicava Marx en el seu moment, la situació de l'Edat mitjana, en què l'artesà era propietari de les seves pròpies eines.

Quan en comptes de treballar amb peces, treballem amb “bits” o amb persones, canvia molt tot això. Desapareixen les rigideses de temps i d'espai. Per què? Perquè la SEAT molt bé que obri a les 7:00 i tanqui a les 15:00 h. Però per què els bancs han d'obrir a les 8:00 i tancar a les 15:00 h? I a la tarda no hi ha ningú? Quan el que han de fer és atendre les persones o manejar bits. No té cap sentit. No té altre sentit que la inèrcia de la societat industrial. D'altra banda, les inversions grosses de tot el món del treball amb “bits”, per l'evolució de la tecnologia, en contra de massificar-se s'han distribuït. La majoria dels treballadors que treballen en el món dels “bits” l'únic que necessiten és un PC i una connexió a la xarxa. No tenen cap necessitat d'estar tots junts o al mateix lloc. Què vol dir tot això? Vol dir que les relacions de treball es modifiquen i s'han de modificar. No sóc pas partidari ni defenso aquesta campanya de segons

“Quan en comptes de treballar amb peces, treballem amb “bits” o amb persones, canvia molt tot això. Desapareixen les rigideses de temps i d'espai”.

quines patronals per les quals s'ha de canviar la legislació laboral per temes d'acomiadament, això és una pura pressió. Però en canvi penso que s'ha de canviar les relacions laborals per raons molt més profundes.

L'actual contracte de treball, què és? Un contracte de lloguer de temps. El treballador dóna a l'empresa una part del seu temps (la discussió és quantes hores), per anar durant aquestes hores a un lloc a què li diguin què ha de fer. A canvi d'això, l'empresa li paga un diner que és un salari / hora. En el fons és un lloguer de temps. Els contractes de treball d'aquí a uns anys eliminaran molts d'aquests indicadors del contracte i semblaran molt més el que avui dia en diem un contracte de prestació de serveis, en el qual ell treballador tindrà molta més autonomia, molta més capacitat d'auto-organització, d'utilització de les seves pròpies eines, de treballar a les hores que ell vulgui, allà on vulgui, sempre que el que està contractat es faci i es faci a temps. Avui dia això ja es pot fer, però la legislació global obliga que aquestes persones que poden treballar d'aquesta manera s'hagin de convertir, tan si volen com si no volen, en petits empresaris. Cosa que no és cap obligació, que la gent vulgui ser un petit empresari. Jo entenc que hi hagi molta gent que vulgui ser empresari perquè l'augment de risc que això representa també li representa un augment de possibilitats de guanyar diners. D'acord, és el joc del mercat. Però hi haurà una gran majoria de la gent que voldrà treballar d'aquesta nova manera, però en canvi no té cap desig de ser empresari. Això també s'ha de canviar, per tant en aquest tercer punt, s'ha de canviar actituds de les persones i el marc legal per permetre aquests canvis.

Si es fan aquestes tres coses: **si s'identifica la demanda, si s'estimula l'aparició dels llocs de treball, i es fa un procés adequat de reciclatge en aquesta triple direcció d'uns i altres, és clar que sortirem de la crisi.** Encara jo he de dir que sigui per analogia amb els anys 80', ara estem espantats i amb raó perquè estem gairebé en un 20% de l'atur. Jo vaig estar al Ministeri amb un 24% d'atur, amb un 16% d'inflació, això vol dir que la gent no només estava aturada, sinó que a més perdia el 16% de poder adquisitiu. Crec que la situació era molt més complicada en aquell moment.

Com ens en sortirem? **Si acceptem el diagnòstic i entenem que el que necessitem és un programa reconversor i no un programa reactivador**, cosa que no vol dir que no hi hagi mesures reactivadores, però que al mateix temps han de ser reconversores. **Dos programes complets: un pel sector immobiliari i un altre pel sector financer.** Amb un element importantíssim d'unió entre els dos que és: Què fem amb aquest milió d'habitatges? Perquè aquest milió d'habitatges ara per uns és un pes, pels altres és una remola. Hem de veure, i jo crec i ho tinc claríssim que és el moment de canviar la situació espanyola respecte al lloguer.

“Quan s'acabarà la crisi? ... les crisis no s'acaben, de les crisis se'n surt”.

Per tant, aquesta crisi és un procés que no ha d'estranyar que sigui llarg perquè és complex, però no hi ha res pitjor que aquestes reacció d'estranyesa davant del *“nosaltres tardarem més.* Sí que tardarem més. **És més difícil que el que tenen altres països.** Però molt clar el que cal fer, una vegada està ben definit. Sempre que entenguem de veritat què ens ha passat i què ens passa. **Que deixem de convertir d'una vegada la crisi en un objecte de polèmica,** polèmica entre partits, polèmica entre sindicats i patronal. No hi ha cap dubte que un dels secrets de la sortida dels 80' va ser un cert consens de tots aquests sectors al voltant d'unes certes polítiques.

I finalment pels ciutadans (i no només “pel canvi”, sinó per tots els ciutadans), **una clara comprensió de l’error d’una pregunta** que a mi en fan molt sovint: **Quan s’acabarà la crisi?**

Jo tinc tres respostes:

Una de gallega: **De quina crisi parlem?**

La segona molt més directa: **Depèn de tu.**

I la tercera més seriosa: **Les crisis no s’acaben, de les crisis se’n surt.** Que vol definir una actitud.

Moltes gràcies.